



Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

12. september 2018*

»Præjudiciel forelæggelse – forordning (EF) nr. 44/2001 – retternes kompetence på det civil- og handelsretlige område – specielle kompetenceregler – artikel 5, nr. 3) – kompetence i sager om erstatning uden for kontrakt – det sted, hvor skadetilføjjelsen er foregået eller vil kunne foregå – forbruger, der er bosiddende i en medlemsstat, og som gennem en bank med hjemsted i denne medlemsstat har købt værdipapirer udstedt af en bank med hjemsted i en anden medlemsstat – kompetence til at påkende det søgsmål, som denne forbruger har anlagt på grundlag af denne banks erstatningsansvar uden for kontrakt«

I sag C-304/17,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig) ved afgørelse af 10. maj 2017, indgået til Domstolen den 24. maj 2017, i sagen

Helga Löber

mod

Barclays Bank plc,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, R. Silva de Lapuerta (refererende dommer), og dommerne C.G. Fernlund, J.-C. Bonichot, S. Rodin og E. Regan,

generaladvokat: M. Bobek,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Helga Löber ved Rechtsanwalt L. Aigner,
- Barclays Bank plc ved Rechtsanwalt H. Bielez,
- den græske regering ved G. Papadaki, S. Papaioannou og T. Papadopoulou, som befuldmægtigede,

* Processprog: tysk.

– Europa-Kommissionen ved M. Wilderspin og M. Heller, som befuldmægtigede,
og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 8. maj 2018,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 5, nr. 3), i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001, L 12, s. 1).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Helga Löber og Barclays Bank plc vedrørende et søgsmål om erstatningsansvar uden for kontrakt anlagt mod denne bank.

Retsforskrifter

- 3 11. og 12. betragtning til forordning nr. 44/2001 har følgende ordlyd:
 - »(11) Kompetencereglerne bør frembyde en høj grad af forudsigelighed og være baseret på sagsøgtets bopæl som det principielle kriterium, og dette kompetencekriterium bør altid kunne gøres gældende, undtagen i enkelte velafgrænsede tilfælde, hvor det på grund af sagens genstand eller af hensyn til parternes aftalefrihed er berettiget at lægge et andet tilknytningsmoment til grund. For at gøre de fælles regler mere gennemsigtige og undgå kompetencekonflikter bør juridiske personers bopæl defineres selvstændigt.
 - (12) Som kompetencekriterium bør sagsøgtets bopæl suppleres med alternative kriterier baseret på en sags nære tilknytning til en bestemt ret eller på hensynet til god retspleje.«
- 4 Forordningens artikel 2, stk. 1, bestemmer:

»Med forbehold af bestemmelserne i denne forordning skal personer, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne medlemsstat.«
- 5 Forordningens artikel 5, nr. 1) og 3), fastsætter:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat

 - 1) a) i sager om kontraktforhold, ved retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes

[...]

 - 3) i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå.«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 6 Barclays Bank er en bank, der har hjemsted i London (Det Forenede Kongerige) og en filial i Frankfurt am Main (Tyskland).

- 7 Banken udstedte X1 Global EUR Index-certifikater (herefter »certifikaterne«) i form af ihændepligtigheder, der blev tegnet af institutionelle investorer, som efterfølgende solgte certifikaterne på det sekundære marked til bl.a. forbrugere i Østrig.
- 8 Certifikaterne blev udstedt på grundlag af et tysk basisprospekt af 22. september 2005, der blev anmeldt til Österreichische Kontrollbank (østrigsk tilsynsbank), og på grundlag af almindelige betingelser af 20. december 2005. Den offentlige tegningsperiode løb fra den 20. december 2005 til den 24. februar 2006. Certifikaterne blev udstedt den 31. marts 2006.
- 9 Det beløb, der skulle tilbagebetales, og dermed certifikaternes værdi, blev bestemt af et indeks, som bestod af en portefølje af forskellige udvalgte fonde, således at denne værdi var umiddelbart knyttet til denne portefølje. Porteføljen skulle oprettes og administreres af X1 Fund Allocation GmbH, som var et selskab med hjemsted i Tyskland. Idet de penge, som var blevet investeret i disse certifikater, blev anvendt i et pyramidesystem, blev størstedelen tabt, og certifikaterne har ikke længere nogen værdi.
- 10 Helga Löber, der har bopæl i Wien (Østrig), investerede gennem to forskellige østrigske banker, hvoraf den ene havde hjemsted i Salzburg (Østrig), og den anden i Graz (Østrig), i alt 28 648,43 EUR i certifikaterne.
- 11 I sin egenskab af skadelidende investor anlagde Helga Löber sag mod Barclays Bank ved Handelsgericht Wien (handelsretten i Wien, Østrig) med påstand om, at banken skulle betale 34 459,06 EUR, at det skulle fastslås, at Barclays Bank havde et ansvar i og uden for kontrakt, og at banken skulle pålægges at aflægge regnskab. Til støtte for sin argumentation gjorde hun bl.a. gældende, at de oplysninger, der var indeholdt i prospektet vedrørende certifikaterne, var mangelfulde.
- 12 Ved kendelse af 18. juli 2016 erklærede Handelsgericht Wien (handelsretten i Wien) sig inkompetent og afviste søgsmålet med bl.a. den begrundelse, at Helga Löber for så vidt angår betingelserne for anvendelse af artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 ikke havde gjort gældende, at den pågældende skade var indtrådt direkte på en bankkonto, der kunne knyttes til hende, og som var blevet åbnet i Wien (Østrig). Den nævnte ret var af den opfattelse, at eftersom Helga Löber havde erhvervet certifikaterne gennem banker med hjemsted i Graz og Salzburg, var skaden lidt på disse sidstnævnte steder og ikke på et sted inden for nævnte rets jurisdiktion.
- 13 Helga Löber appellerede denne kendelse til Oberlandesgericht Wien (den øverste regionale domstol i Wien, Østrig), som stadfæstede denne ved kendelse af 6. december 2016, idet den fastslog, at artikel 5, nr. 1), litra a), i forordning nr. 44/2001 skulle finde anvendelse, og at de østrigske retter savnede kompetence.
- 14 Helga Löber har iværksat appel for den forelæggende ret til prøvelse af kendelsen fra Oberlandesgericht Wien (den øverste regionale domstol i Wien), idet hun har nedlagt påstand om, at det fastslås, at Handelsgericht Wien (handelsretten i Wien) har kompetence på grundlag af bl.a. artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001.
- 15 Det er på denne baggrund, at Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig) har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Hvilken domstol har i henhold til artikel 5, nr. 3), i [forordning nr. 44/2001] kompetence i sager om erstatning uden for kontrakt som følge af prospektansvar, når

- investoren traf den investeringsbeslutning, der var forårsaget af det fejlagtige prospekt, på sin bopæl, [og]

- [...] [investoren] på grundlag af denne beslutning overførte købsprisen for det værdipapir, som vedkommende havde erhvervet på det sekundære marked, fra sin konto i en østrigsk bank til en afregningskonto i en anden østrigsk bank, hvorfra købsprisen derefter blev overført til sagsøgte på grundlag af ordre fra sagsøgeren[:]
- a) [d]en ret, inden for hvis jurisdiktion investoren har sin bopæl
- b) den ret, inden for hvis jurisdiktion hjemstedet for/den kontoførende filial i den bank, som sagsøgeren har en bankkonto i, hvorfra vedkommende har overført det investerede beløb til afregningskontoen, befinder sig
- c) den ret, inden for hvis jurisdiktion hjemstedet for/den kontoførende filial i den bank, afregningskontoen føres i, befinder sig
- d) den af ovennævnte retter, som sagsøgeren vælger at anlægge sag for, eller
- e) slet ingen af ovennævnte retter?«

Om det præjudicielle spørgsmål

- 16 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, hvorledes artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes med henblik på at fastlægge, hvilke retter i en medlemsstat, der i deres egenskab af retter på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået, i denne bestemmelses forstand har kompetence til at påkende et søgsmål om erstatningsansvar uden for kontrakt, som en investor, der er bosiddende i en medlemsstat, og som har investeret i et certifikat, har anlagt mod en bank, der har hjemsted i en anden medlemsstat, og som har udstedt dette certifikat, på grund af den omstændighed, at de i prospektet vedrørende certifikatet indeholdte oplysninger var mangelfulde, når den af denne investor hævdede skade består i et økonomisk tab, der er lidt på vedkommendes bankkonto i en bank med hjemsted i den medlemsstat, hvor den pågældendes bopæl befinder sig.
- 17 Indledningsvis skal det bemærkes, at den specielle kompetenceregulering, der er fastsat i den nævnte forordnings artikel 5, nr. 3), skal undergives en selvstændig og indskrænkende fortolkning (dom af 28.1.2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 43, af 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, præmis 37, og af 21.4.2016, Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, præmis 29).
- 18 Den kompetenceregulering, der er fastlagt i den nævnte forordnings artikel 2, nemlig at det er retterne i den medlemsstat, hvor sagsøgte har sin bopæl, der er kompetente, udgør således hovedreglen. Det er kun som en fravigelse af denne hovedregel, at nævnte forordning fastlægger specielle kompetenceregler og enekompetenceregler i tilfælde, der udtømmende er opregnet, og hvor sagsøgte, alt efter omstændighederne, kan eller skal sagsøges ved en ret i en anden medlemsstat (dom af 13.7.2006, Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, præmis 22, og af 12.5.2011, BVG, C-144/10, EU:C:2011:300, præmis 30).
- 19 Ifølge Domstolens faste praksis omfatter begrebet »sager om erstatning uden for kontrakt« ethvert krav om, at en sagsøgt pålægges et erstatningsansvar, der ikke er knyttet til en »sag[...] om kontraktforhold«, som omhandlet i artikel 5, nr. 1), litra a), i forordning nr. 44/2001 (dom af 27.9.1988, Kalfelis, 189/87, EU:C:1988:459, præmis 17 og 18, af 13.3.2014, Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, præmis 20, af 21.4.2016, Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, præmis 32, og af 16.6.2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, præmis 24).

- 20 Særligt har Domstolen fastslået, at den nævnte forordnings artikel 5, nr. 3), finder anvendelse på en sag med påstand om ansvar for udstederen af et certifikat på grund af prospektet herom og tilsidesættelse af andre oplysningsforpligtelser, der påhviler denne udsteder, for så vidt som dette ansvar ikke henhører under »sager om kontraktforhold« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i nævnte forordnings artikel 5, nr. 1), litra a) (dom af 28.1.2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 57).
- 21 Hvad angår tvisten i hovedsagen skal det bemærkes dels, at den forelæggende ret har anført, at det ansvar på grundlag af prospektet, der er blevet gjort gældende for retten, ikke henhører under de nævnte sager om kontraktforhold, dels at Helga Löber med det i hovedsagen omhandlede søgsmål bl.a. har til hensigt at få fastslået, at Barclays Bank har pådraget sig et ansvar uden for kontrakt.
- 22 For så vidt angår det i artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 indeholdte begreb »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå«, skal det bemærkes, at det både omfatter stedet for skadens indtræden og stedet for den skadevoldende begivenhed, der ligger til grund for denne skade, således at sagsøgte efter sagsøgerens valg kan sagsøges ved retten på det ene eller det andet af disse steder (dom af 10.6.2004, Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, præmis 16, af 28.1.2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 45, af 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, præmis 38, og af 16.6.2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, præmis 28).
- 23 I denne henseende har Domstolen fastslået, at begrebet »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«, ikke kan fortolkes så bredt, at det omfatter ethvert sted, hvor der kan opstå skadevirkninger af et forhold, som allerede har forvoldt en skade, der faktisk er indtrådt et andet sted (dom af 19.9.1995, Marinari, C-364/93, EU:C:1995:289, præmis 14, af 10.6.2004, Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, præmis 19, og af 16.6.2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, præmis 34), og at dette begreb ikke omfatter det sted, hvor sagsøgeren har bopæl, og hvor den pågældende har sine aktiver, alene af den grund, at den pågældende dér har lidt økonomisk skade som følge af et tab af en del af sin formue, som er indtrådt og lidt i en anden medlemsstat (dom af 10.6.2004, Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, præmis 21, og af 16.6.2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, præmis 35).
- 24 Den omstændighed i sig selv, at sagsøgeren er berørt af økonomiske konsekvenser, begrundes således ikke, at retterne på det sted, hvor denne har sin bopæl, tillægges kompetence, hvis såvel stedet for den skadevoldende handling som stedet for skadens indtræden befinder sig på en anden medlemsstats område (dom af 28.1.2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 49).
- 25 En sådan tildeling af kompetence er derimod berettiget, i den udstrækning sagsøgerens bopæl faktisk udgør stedet for den skadevoldende handling eller stedet for skadens indtræden (dom af 28.1.2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 50).
- 26 I det foreliggende tilfælde vedrører tvisten i hovedsagen fastlæggelse af stedet for skadens indtræden.
- 27 Det fremgår af Domstolens praksis, at dette sted er det sted, hvor den hævdede skade konkret opstod (dom af 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, præmis 52).
- 28 Domstolen har endvidere fastslået, at i medfør af artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 er retterne på det sted, hvor sagsøgeren har sin bopæl, kompetente på grundlag af skadens indtræden til at træffe afgørelse i en sag med påstand om ansvar for udstederen af et certifikat på grund af prospektet herom og tilsidesættelse af andre oplysningsforpligtelser, der påhviler denne udsteder, bl.a. når den hævdede skade direkte sker på sagsøgerens bankkonto i en bank etableret inden for disse retters jurisdiktion (dom af 28.1.2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 57).

- 29 I sin dom af 16. juni 2016, *Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449)*, præciserede Domstolen, at denne konstatering indgik i en særlig sammenhæng, der var karakteriseret ved, at der forelå omstændigheder, som underbyggede, at nævnte retter blev tillagt kompetence (dom af 16.6.2016, *Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449*, præmis 37).
- 30 Domstolen fastslog således, at artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at det sted i en medlemsstat, hvor en skade er indtrådt, ikke kan anses for »det sted, hvor skadetilføjjelsen er foregået«, såfremt der ikke foreligger andre tilknytningsmomenter, når skaden udelukkende består i et formuetaab, der er indtrådt direkte på sagsøgerens bankkonto som en direkte følge af en ansvarspådragende handling, der er foretaget i en anden medlemsstat (dom af 16.6.2016, *Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449*, præmis 40).
- 31 I det foreliggende tilfælde synes de særlige omstændigheder i hovedsagen samlet set at tale for, at de østrigske retter tillægges kompetence.
- 32 Således som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, er Helga Löber nemlig bosiddende i Østrig, og samtlige betalinger i tilknytning til den i hovedsagen omhandlede investeringstransaktion blev foretaget fra østrigske bankkonti, nemlig Helga Löbers personlige bankkonto og de afregningskonti, der særligt skulle anvendes til gennemførelsen af denne transaktion.
- 33 Foruden den omstændighed, at Helga Löber inden for rammerne af den nævnte transaktion kun har haft forbindelse med østrigske banker, fremgår det endvidere ligeledes af forelæggelsesafgørelsen, at hun har erhvervet certifikaterne på det østrigske sekundære marked, at de oplysninger, som hun modtog vedrørende certifikaterne, var dem, der var indeholdt i prospektet vedrørende disse, således som dette var blevet anmeldt til Österreichische Kontrollbank (østrigsk tilsynsbank), og at det var i Østrig, at hun på grundlag af disse oplysninger påtog sig en investeringsforpligtelse, der definitivt belastede hendes formue.
- 34 Den omstændighed at tillægge de østrigske retter kompetence under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede er desuden i overensstemmelse med de i 11. og 12. betragtning til forordning nr. 44/2001 fastsatte mål om forudsigelighed af de i forordningen fastsatte kompetenceregler, om en nær tilknytning mellem de ved disse regler udpegede regler og tvisten samt om en god retspleje.
- 35 I denne henseende skal det bl.a. bemærkes, at hvis det lægges til grund, at stedet for skadens indtræden er hjemstedet for den bank, i hvilken sagsøgerens bankkonto, på hvilken denne skade direkte er indtrådt, er blevet åbnet, opfyldes formålet med forordning nr. 44/2001, som er at styrke retsbeskyttelsen for personer, der er bosiddende i Unionen, ved både at gøre det muligt for sagsøgeren let at afgøre, ved hvilken ret den pågældende kan anlægge sag, og for sagsøgte med rimelighed at kunne forudse, ved hvilken ret denne kan blive sagsøgt, idet udstederen af et certifikat, som ikke har opfyldt sine retlige forpligtelser vedrørende prospektet, skal kunne forvente – når vedkommende beslutter at anmelde prospektet vedrørende dette certifikat i andre medlemsstater – at utilstrækkeligt oplyste økonomiske aktører, som har hjemsted i disse medlemsstater, investerer i certifikatet og lider skade (jf. i denne retning dom af 28.1.2015, *Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37*, præmis 56).
- 36 På denne baggrund skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 skal fortolkes således, at i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en investor har anlagt et søgsmål om erstatningsansvar uden for kontrakt mod en bank, der har udstedt et certifikat, som den pågældende har investeret i, på grund af prospektet vedrørende dette certifikat, er retterne på det sted, hvor investoren har sin bopæl, i deres egenskab af retter på det sted, hvor skadetilføjjelsen er foregået, i denne bestemmelses forstand kompetente til at påkende søgsmålet, når den hævdede skade består i et økonomisk tab, der er lidt direkte på investorens bankkonto i en bank etableret inden for disse retters jurisdiktion, og når andre særlige omstændigheder knyttet til denne situation ligeledes taler for, at de nævnte retter tillægges kompetence.

Sagsomkostninger

- 37 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Artikel 5, nr. 3), i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område skal fortolkes således, at i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en investor har anlagt et søgsmål om erstatningsansvar uden for kontrakt mod en bank, der har udstedt et certifikat, som den pågældende har investeret i, på grund af prospektet vedrørende dette certifikat, er retterne på det sted, hvor investoren har sin bopæl, i deres egenskab af retter på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået, i denne bestemmelses forstand kompetente til at påkende søgsmålet, når den hævdede skade består i et økonomisk tab, der er lidt direkte på investorens bankkonto i en bank etableret inden for disse retters jurisdiktion, og når andre særlige omstændigheder knyttet til denne situation ligeledes taler for, at de nævnte retter tillægges kompetence.

Underskrifter